

A man in climbing gear, including a helmet and a harness, is ascending a steep, craggy rock face. He is using a rope for safety. The background shows more rugged rock formations under a clear sky.

Γιώργος
Μιχαηλίδης

Συμβολή
στην ιστορία
της Ελληνικής
Αναρρίχησης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Φωτ. εξωφύλλου : Ο Γ. Μιχαηλίδης στο Σκολιό του Ολύμπου (1977)

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ
(1913 - 1962)

Βιβλιογραφικά στοιχεία της έκδοσης

Γιώργος Μιχαηλίδης

Συμβολή στην ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης (1913-1962).

Επιμ.-σχόλ. Νίκος Νέζης. Αθήνα, Ε.Ο.Ο.Α., 2004, σχ. 24x17, σ. 124, ISBN 960-86676-3-1

παραγωγή: ΑΝΑΒΑΣΗ

Διαχωρισμοί - Ηλεκτρονικό μοντάζ: ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Εκτύπωση: Ι. Μαυρίδης & Υιοί Ο.Ε.

Διάθεση

Ε.Ο.Ο.Α.

Μηλιώνη 5, 106 73 Αθήνα

τηλ. 210 3645904 - fax 210 3644687

ISBN 960-86676-3-1

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ
(1913 - 1962)

Επιμέλεια - σχόλια

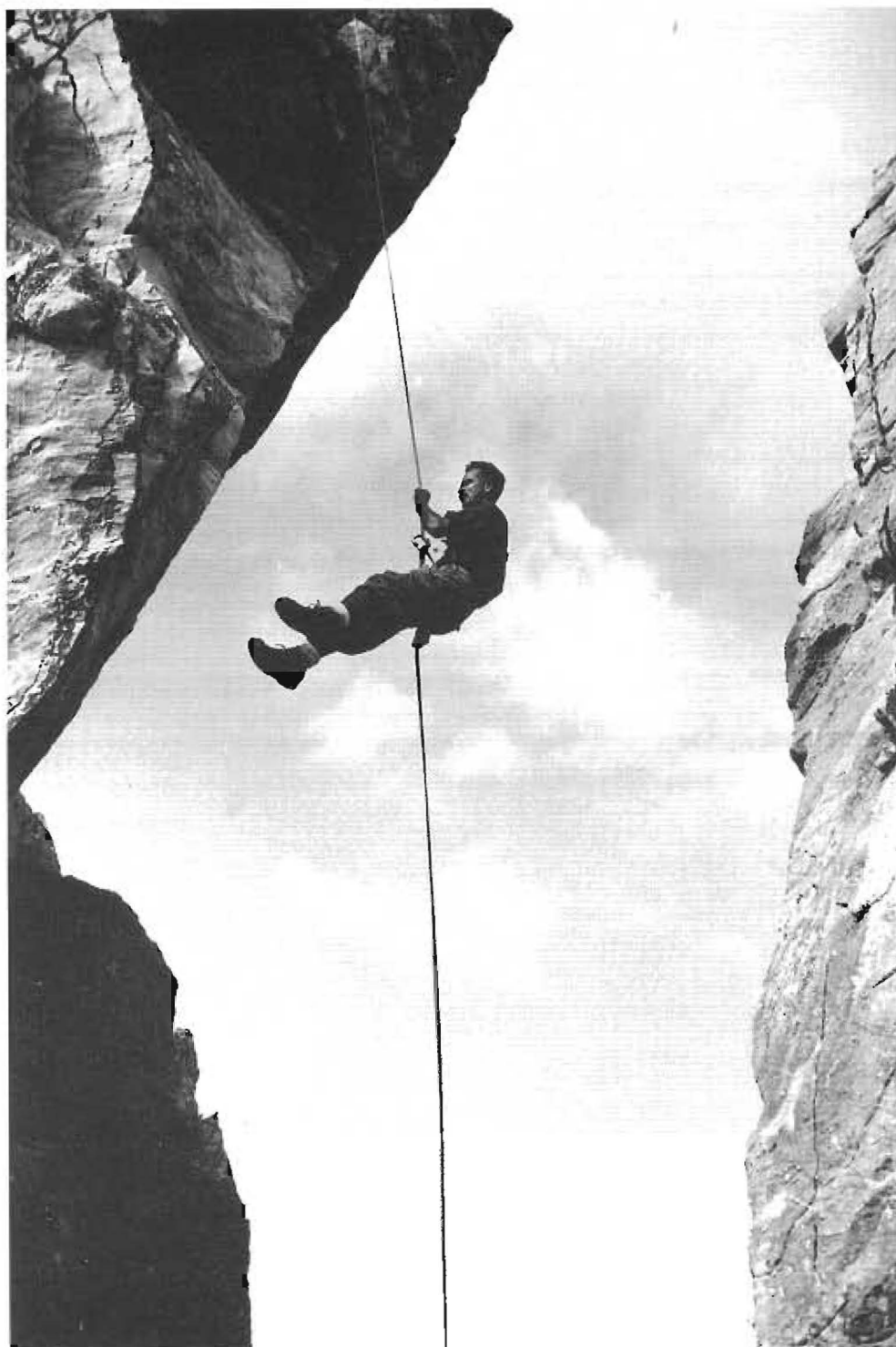
Νίκος Νέζης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ - ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Αθήνα 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
Εισαγωγή	12
Περίοδος 1913 - 1933	15
Περίοδος 1934 - 1939	19
Περίοδος 1940 - 1949	26
Περίοδος 1950 - 1952	31
Περίοδος 1953 - 1954	39
Περίοδος 1955 - 1956	51
Περίοδος 1957 - 1958	61
Περίοδος 1959 - 1960	77
Περίοδος 1961 - 1962	97
Βιβλιογραφικά	117

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για τον Γιώργο Μιχαηλίδη ότι και να γραφτεί θα είναι λίγο. Ήταν τόσο μεγάλη η δράση του που θα χρειαζόταν ένα ογκώδες βιβλίο για να αποτυπωθεί το πραγματικό μέγεθος των επιτευγμάτων και της προσφοράς του.

Στον τομέα των αναρριχήσεων βράχου έχει ανοίξει τις περισσότερες διαδρομές από κάθε άλλον. Στο διάστημα 1951-1980 πραγματοποίησε 150 αναρριχήσεις (52 πρώτες, 62 νέες, 6 παραλλαγές και 30 επαναλήψεις).

Στον τομέα της εκπαίδευσης το έργο του είναι τεράστιο και ανεπανάληπτο. Εκατοντάδες αναρριχητές, από διάφορους συλλόγους, ευτύχησαν να έχουν τον Γιώργο Μιχαηλίδη δάσκαλο.

Έχει τιμηθεί από όλους τους συλλόγους που συνεργάστηκε και πρόσφερε τις υπηρεσίες του, είτε με τον τίτλο του επιτίμου προέδρου (Α.Ο.Σ.) ή επιτίμου μέλους συλλόγων, είτε με τιμητικές διακρίσεις. Η Ομοσπονδία, εκτός των διαφόρων κατά καιρούς βραβεύσεών του, τον ονόμασε Εθνικό Εκπαιδευτή Αναρρίχησης (1964) και τιμητικά Οδηγό ελληνικών βουνών (1993).

Το 1994, όταν ανέλαβα Πρόεδρος της Ομοσπονδίας, μας πρότεινε ο Γ. Μιχαηλίδης, μετά από συνενόηση με τον Ν. Νέζη, την έκδοση του βιβλίου που είχε γράψει για την ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης μέχρι το 1962. Συμφωνήσαμε αμέσως και έτσι μας παρέδωσε τα χειρόγραφα του εν λόγω βιβλίου με την υπόσχεση να μας προσκομίσει τη συνέχεια της ιστορίας μέχρι και το 1970. Δυστυχώς δεν μπόρεσε να εκπληρώσει την επιθυμία του γιατί στις 23-7-1995 άφησε την τελευταία του πνοή στον Όλυμπο που τόσο αγάπησε.

Έχοντας ήδη ξεκινήσει μια καινούργια δραστηριότητα η Ε.Ο.Ο.Α., αυτή της έκδοσης βιβλίων σχετικών με τους σκοπούς της, αποφασίσαμε να εκδώσουμε το παρόν βιβλίο του Γ. Μιχαηλίδη, έστω και αν αναφέρεται μέχρι και το 1962, γιατί κρίναμε ότι τα γεγονότα των 50 ετών (1913-1962) που καταγράφει αποτελούν πολύτιμο βοήθημα και προσφορά για την ιστορία του χώρου μας.

Την επιμέλεια των χειρογράφων, τη διόρθωση των δοκιμίων, καθώς και το σχολιασμό, ανέλαβε ο Γενικός Γραμματέας της Ε.Ο.Ο.Α. Νίκος Νέζης, όχι μόνο γιατί γνώριζε πολύ καλά τον Γ. Μιχαηλίδη από παλιά (υπήρξε μαθητής του στον Ε.Ο.Σ. Αθηνών το 1976-77, συνεργάτης του στο Ίδρυμα Ορειβατικών Μελετών το 1980-81 και στο Δ.Σ. του Α.Ο.Σ. το 1987-88, φίλος και συνορειβάτης του από το 1982), αλλά και γιατί θεωρείται, μετά από πολύχρονες έρευνες και μελέτες, βαθύς γνώστης της ιστορίας της ελληνικής ορειβασίας, της Ομοσπονδίας και των διαφόρων συλλόγων. Τις φωτογραφίες του βιβλίου, από το αρχείο του Γ. Μιχαηλίδη, μας παραχώρησε ο γιός του Θωμάς Μιχαηλίδης.

Το σημερινό Δ.Σ. της Ε.Ο.Ο.Α., ως ελάχιστο φόρο τιμής στον μεγάλο αυτό ορειβάτη, αναρριχητή και εκπαιδευτή, ονόμασε μία αίθουσα της νέας πτέρυγας του καταφυγίου «Σπ. Αγαπητός» στον Όλυμπο «Αίθουσα Γιώργου Μιχαηλίδη», ενώ αποφάσισε να προσφέρει στον κόσμο το παρόν βιβλίο.

Δημήτρης Γεωργούλης

Πρόεδρος Ε.Ο.Ο.Α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τη συγγραφή του παρόντος βιβλίου εξάντλησα ολόκληρη την υπάρχουσα ορειβατική μας βιβλιογραφία. Για καλύτερη δε κατατόπιση των αναγνωστών, αλλά και για μια πιστή, αντικειμενική και όσο το δυνατόν πλήρη και βιβλιογραφικά τεκμηριωμένη εξιστόρηση των γεγονότων, η παρουσίασή τους θα γίνει - εκτός από τη βοήθεια της μνήμης μου - με παράθεση κυρίως αποσπασμάτων ή και ολόκληρων κειμένων από τα σχετικά δημοσιεύματα της εποχής, που είδαν το φως στα ορειβατικά και φυσιολατρικά περιοδικά των διαφόρων σωματείων, όπως επίσης και στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Νομίζω πως ο πρωτότυπος αυτός τρόπος παρουσίασης είναι ο περισσότερο ενδεδειγμένος, γιατί δίνει την ευκαιρία στον αντικειμενικό αναγνώστη και ιδίως στον αδέκαστο ερευνητή που θα διαβάσει τα σχετικά δημοσιεύματα, να σχηματίσει μία σωστή εικόνα των πραγμάτων και να βγάλει από μόνος του πολλά συμπεράσματα για τα διάφορα γεγονότα της εποχής εκείνης, που συνθέτουν την προϊστορία και στη συνέχεια την ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης - ειδικά της αναρρίχησης βράχου - μέχρι και το 1962.

Περιορίζω το θέμα μου μόνο στην αναρρίχηση βράχου, χωρίς να επεκαθώ στον πάγο, για δύο κυρίως λόγους :

α. Στην Ελλάδα, επειδή ο πάγος (όχι το παγωμένο χιόνι) είναι δυσεύρετος, και στα μεγάλα βουνά το χειμώνα χρησιμοποιούμε συνήθως μόνο την απλή μορφή (τα βασικά στοιχεία) της τεχνικής πάγου (δέσιμο σε σχοινοσυντροφία, αναγκαστική χρήση κραμπόν-πιολέ, σκάψιμο σκαλοπατιών κλπ.), τα όρια μεταξύ μιας πεζοπορικής χειμερινής ανάβασης και μιας ανάβασης με χρήση τεχνικής πάγου, έστω και της απλής, δεν είναι σαφή (όπως συμβαίνει π.χ. με την τεχνική βράχου).

β. Εξάλλου στον τόπο μας, αναβάσεις σαν τις παραπάνω είναι πολύ συχνές και έχουν αρχίσει πολλά χρόνια πριν την εμφάνιση της αναρρίχησης βράχου και τις περισσότερες φορές μένουν άγνωστες.

Για τα κείμενα εκείνα που δεν κρίνεται απαραίτητο να αναδημοσιευθούν έστω και αποσπασματικά, θα αναφέρεται μόνο ο τίτλος και η ημερομηνία του εντύπου, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ταυτόχρονα και ένας βιβλιογραφικός κατάλογος των ελληνικών δημοσιευμάτων που έχουν θέμα την αναρρίχηση βράχου.

Πάντως, όσον αφορά στα αναρριχητικά γεγονότα της προϊστορίας, καθώς επίσης και των πρώτων χρόνων της ιστορίας της ελληνικής αναρρίχησης, προσπάθησα να περιλάβω όλα (ή σχεδόν όλα) τα αναρριχητικής φύσης δημοσιεύματα, κυρίως δε από τα έντυπα του Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος), που τα παρουσιάζω, όπως προανέφερα, αυτοτελή ή αποσπασματικά. Πιστεύω πως η διάσωση των εντύπων αυτών στοιχείων της αναρριχητικής μας ιστορίας, αλλά και η ξαναδημοσίευσή τους μετά από τόσα χρόνια, θα είναι πολύτιμη για την ελληνική ορειβασία. Επίσης στις παρακάτω γραμμές θα παρουσιαστεί και ένα χρονικό των αναρριχήσεων βράχου που πραγματοποιήθηκαν στα ελληνικά βουνά από Έλληνες ή ξένους αναρριχητές κατά την περίοδο (1934 - 1962).

Το βιβλίο αρχίζει από την προϊστορία της ελληνικής αναρρίχησης, από την εποχή δηλαδή που αυτή έκανε την εμφάνισή της, έστω και υποτυπωδώς, στον τόπο μας. Η κανονική αναρριχητική μας ιστορία αρχίζει από τα μέσα του 1935, ένα χρόνο μετά την επίσκεψη στη χώρα μας της περίφημης σχοινοσυντροφιάς E. Comici - A. Escher, με την έναρξη της λειτουργίας της πρώτης αναρριχητικής σχολής του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών (Οκτώβριος 1935) στην Πέτρα Βαρυμπόπτης. Τον άλλο χρόνο (Αύγουστος 1936) δημιουργήθηκε η πρώτη ελληνική σχοινοσυντροφία που πέτυχε και τις πρώτες κανονικές αναρριχήσεις στα Βαρδούσια.

Πρέπει να σημειώσω εδώ ότι τα διάφορα γεγονότα της προϊστορίας και στη συνέχεια της μέχρι το 1947 ιστορίας, έγιναν πριν την είσοδό μου στην αναρριχητική οικογένεια. Στην Ομάδα Αναρριχητών του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών μπήκα τον Απρίλη του 1948.

Όπως ανέφερα, για τη συγγραφή του βιβλίου μελέτησα όλα τα περιοδικά των ορειβατικών και φυσιολατρικών συλλόγων της Ελλάδας, από το 1929 μέχρι σήμερα. Επειδή όμως τα περισσότερα κείμενα που παραθέτω στην εργασία μου αυτή προέρχονται κυρίως από τρία περιοδικά, θεώρησα καλό να δώσω με περισσότερα στοιχεία και χρονολογίες μία εικόνα της πορείας των εκλεκτών αυτών περιοδικών που αποτέλεσαν σταθμό στην ορειβατική μας βιβλιογραφία. Αυτά είναι :

1α. **Εκδρομικά** : Έκδοση Κλ. Δενδρινός - Ν. Τσεκούρας - Κ. Χρησιδής. Όργανο των Ελλήνων Εκδρομέων. Ιούνιος 1929 - Δεκέμβριος 1929, τεύχη 1-7, σχήμα 26x36 (εφημερίδα), σύνολο σελίδων 30.

1β. Εκδρομικά. Έκδοση Κλ. Δενδρινός. Μηνιαία Εκδρομική Επιθεώρησης. Ιανουάριος-Δεκέμβριος 1930, τεύχη 8-19, σχήμα 21x28.

1γ. Εκδρομικά. Έκδοση Κλ. Δενδρινός. Μηνιαία Εικονογραφημένη Τουριστική και Ορειβατική Επιθεώρησης. Ιανουάριος 1931 - Δεκέμβριος 1933, τεύχη 20-55, σχήμα 17x24.

1δ. Εκδρομικά. Έκδοση Κλ. Δενδρινός. Μηνιαίο Τουριστικό Ορειβατικό Περιοδικό. Ιανουάριος 1934 - Ιούλιος 1936, τεύχη 56-86, σχήμα 17x24.

2. **Το Βουνό**. Μηνιαίο Δελτίο Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου, σε σχήμα 17x24. Το 1ο τεύχος του εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1934. Στον πρόλογο του με τίτλο «Σκοπός του Δελτίου μας», (σ. 9) διαβάζουμε μεταξύ άλλων «... όπως και ο τίτλος αυτού δηλοί, ως κυριώτερον μέλημα, θα έχη την από πάσης απόψεως μελέτην των ελληνικών ορέων και την περιγραφήν αυτών ...»

Η έκδοση του «Βουνού» συνεχίστηκε μέχρι το Μάρτιο του 1941 (τεύχη 1-87). Σε όλο το διάστημα αυτό εκδόθηκε τακτικά μηνιαία, εκτός από δύο εξαιρέσεις, που βγήκε διμηνιαία (Οκτ.-Νοέμ. 1939, τ. 70-71 και Νοέμ.-Δεκ. 1940, τ. 83-84). Στα χρόνια του Πολέμου το «Βουνό» διέκοψε όπως ήταν φυσικό την έκδοσή του. Η επανέκδοσή του έγινε το Σεπτ. 1945 και κράτησε μέχρι τον Ιαν. 1946 (πέντε μηνιαία τεύχη: 1/88 - 5/92). Ύστερα μεσολάβησε πεντάμηνη διακοπή. Κατά το διάστημα αυτό εκδόθηκαν, χωρίς αριθμηση, τέσσερα «Δελτία Πληροφοριών του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών» (Μάρτ.-Απρ.-Μάιος-Ιούν. 1946).

Από τον Ιούλιο του 1946 «Το Βουνό» ξανάρχισε την έκδοσή του, αυτή τη φορά όμως με την ένδειξη Παράρτημα κάτω από τον τίτλο και με υπότιτλο: Μηνιαίο Ειδησεογραφικό Δελτίο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου. Αυτό

«Το Βουνό-Παράρτημα» συνέχισε να εκδίδεται, πότε ανά μήνα, πότε ανά δίμηνο μέχρι το Νοέμ.-Δεκ. του 1952 (τεύχη: 6/93 - 82-83/168-169). Εν τω μεταξύ εκδόθηκαν και 2 επετηρίδες : «Το Βουνό, 1946» και «Το Βουνό, 1947-1948».

Από τον Ιαν. 1953 «Το Βουνό» ξανάρχισε την έκδοσή του χωρίς την ένδειξη Παράρτημα. Αυτό «Το Βουνό» εκδόθηκε διμηνιαίο για 9 χρόνια και συγκεκριμένα μέχρι το Νοέμ.-Δεκ. 1961 (τ. 170 - 223). Ύστερα εκδόθηκε ένα τετραμηνιαίο, Ιαν.-Απρ. 1962 (224-225), ακολούθησαν 2 διμηνιαία και ο χρόνος έκλεισε με ένα ακόμα τετραμηνιαίο τεύχος. Το 1963 «Το Βουνό» εκδόθηκε διμηνιαίο μέχρι τον Ιούλ.-Αύγ., τ. 233, για να καταλήξει στο τέλος τετραμηνιαίο με το τ. 234-235, Σεπτ.-Δεκ. 1963. Τον επόμενο χρόνο και τον μεθεπόμενο βγήκαν από δύο εξαμηνιαία τεύχη. Το τεύχος 242-243, Ιούλ.-Δεκ. 1964, ήταν το τελευταίο του «Βουνού» που από τότε σταμάτησε οριστικά να εκδίδει ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος - Κεντρικών Συμβούλιον.

3. Δελτίον Πληροφοριών του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών. Από το Μάρτιο του 1959 άρχισε να εκδίδεται το «Δελτίον Πληροφοριών - Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος - Τμήμα Αθηνών».

Το έντυπο αυτό, σε σχήμα 17x24 που ήταν διμηνιαίο εκδόθηκε με αυτόν τον τίτλο, στην αρχή τετρασέλιδο και στη συνέχεια άρχισε να αυξάνει προσθετικά τις σελίδες του, μέχρι το Νοέμ.-Δεκ. 1968 (1-59). Από το επόμενο τεύχος ο τίτλος του έγινε «Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος, Δελτίον Τμήματος Αθηνών» μέχρι το τεύχ. 97, Μάρτ.-Απρ. 1975. Στη συνέχεια από το τεύχ. 98 ο τίτλος έγινε «Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος - Τμήμα Αθηνών. Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο». Οι σελίδες του αυξήθηκαν ακόμα περισσότερο (ξεπέρασαν τις 20) μέχρι το τεύχ. 108 (Ιαν.-Φεβρ. 1977). Από το επόμενο τεύχος 109 ο τίτλος έγινε «Ενημερωτικό Δελτίο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών». Οι σελ. ξεπέρασαν τις 26 και έγινε πια ένα κανονικό περιοδικό με πλούσια ορειβατική ύλη, αναπληρώνοντας κατά κάποιο τρόπο το κενό που είχε αφήσει «Το Βουνό». Με τον τίτλο αυτό συνεχίστηκε η έκδοσή του μέχρι το τεύχ. 138 (Ιαν.-Φεβρ. 1982).

Στη συνέχεια, από τον Ιούνιο του 1982, το περιοδικό του Ε.Ο.Σ. Αθηνών εκδίδεται με νέο τίτλο «Βουνά», στην αρχή σε σχήμα 17x24 και κατά άτακτα χρονικά διαστήματα, μέχρι τον Μάρτ.-Απρ. 1984 (τεύχ. 1/139 - 12/150) και σε σχήμα 21x28 μέχρι τον Ιαν.-Μάρτ. 1989 (τεύχ. 13/151 - 21/159). Ακολουθεί μία διακοπή τεσσάρων ετών και ξαναεκδίδεται με τον ίδιο τίτλο, αλλά με υπότιτλο : Τριμηνιαίο περιοδικό για τα αθλήματα του βουνού και την ορεινή φύση. Εκδόθηκαν μόνο τρία τεύχη από Ιούλ.-Σεπτ. 1993 μέχρι και Ιαν.-Μάρτ. 1994 (τεύχ. 22/160 - 24/162).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1913 - 1933

Μέχρι το 1934 δεν είχε γίνει στην Ελλάδα καμιά σοβαρή κίνηση προς την κατεύθυνση της αναρρίχησης βράχου. Βέβαια κατά καιρούς είχαν γίνει διάφορες αυτοσχέδιες αναρριχήσεις, δηλαδή απλά σκαρφαλώματα με ή δίχως σχοινί από τολμηρούς ορειβάτες μας (τις οποίες αναφέρω στη συνέχεια), αλλά για συστηματική αναρρίχηση, δηλαδή για αναρρίχηση με σχοινοσυστροφιά, με τη χρησιμοποίηση καρφιών κλπ., δεν μπορούσε ακόμα να γίνει λόγος.

Στοιχεία αναρριχητικής τεχνικής είχαν χρησιμοποιηθεί στην Ελλάδα από πολύ παλιά και συγκεκριμένα στις παρακάτω περιπτώσεις :

1. Στην πρώτη ανάβαση του Μύτικα στον Όλυμπο (2-8-1913) από τους Χρήστο Κάκαλο - Fred. Boissonnas - Daniel Baud Bovy, κατά τη διαδρομή από την Καλύβα - Ζωνάρια - προκορυφή Μύτικα κατευθείαν (χρησιμοποιήθηκε σχοινί από τους δύο Ελβετούς).

2. Στην πρώτη ανάβαση στο Στεφάνι (12-8-1921) από τους Marcel Kurz - Χρήστο Κάκαλο, στο τμήμα της διαδρομής Λούκι - Στριβάδα - Στεφάνι (χρησιμοποιήθηκε σχοινί).

3. Στην ανάβαση στον Όλυμπο (3-9-1926) από τους Άγγλους αλпинιστές C. Sleeman - W. Elmslie - A. Storr - L. Ellwood, στο τμήμα της διαδρομής από τη Στριβάδα μέχρι σχεδόν το Μύτικα (δεν έφθασαν - χρησιμοποιήθηκε σχοινί).

4. Στην ανάβαση στον Όλυμπο (11-9-1927) ξένων και Ελλήνων ορειβατών και συγκεκριμένα από τους Et. May - D. Baud Bovy - W. Ellison, στην απόπειρά τους κατάβασης της βόρειας κόψης του Στεφανιού και στη συνέχεια, μετά τη διάσχιση αντίστροφα της κορυφογραμμής, κατάβαση της Α-ΝΑ κόψης (χρησιμοποιήθηκε σχοινί).

5. Στην Πέτρα Βαρυμπόπης (Μάιος 1929) σε μάθημα αναρρίχησης από τον Νίκο Τσόρη, αργότερα Πρόεδρο του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών, που είχε εμπειρίες από το εξωτερικό (στο «Δελτίον Τμήματος Αθηνών», τ. 72, Ιαν-Φεβρ. 1971, σ. 9 υπάρχουν δύο φωτογραφίες που δείχνουν τον Ηλία Νικόπουλο και το Νίκο Τσόρη σε αναρριχητικά στιγμιότυπα).

6. Στην πεζοπορική διαδρομή (20-10-1929) Αγία Τριάδα - Παλιομήλεσι στην Πάρνηθα και στα βράχια που συνάντησαν, έκαναν επίδειξη αναρριχητικής τεχνικής οι D. Baud Buby και Ηρακλής Ιωαννίδης (στα «Εκδρομικά», Οκτ.-Νοέμ. 1929, σελ. 5 υπάρχει φωτογραφία του Ηρ. Ιωαννίδη σε αναρρίχηση βράχου).

7-8. Στο «Βουνό», τ. 3, Μάρτ. 1934, σ. 71-73, ο Ηλίας Νικόπουλος, ένας από τους πρωτοπόρους ορειβάτες μας και από τους ιδρυτές του Ε.Ο.Σ. Αθηνών, στο άρθρο του «Καινούργια περάσματα για τις κορφές του Ολύμπου», όπου περιγράφει την ανάβαση του Κώστα Νάτση από το διάσελο Στριβάδα στο Μύτικα (8-9-1930) και την ανάβαση μέχρι τη Στριβάδα από τη δυτική χαράδρωση, του ίδιου του Νικόπουλου μαζί με τους Γ. Σούτσο, Α. Μαρίνο και Δ. Χανιώτη (1-8-1933) διαπιστώνει : «Η αναρρίχηση με τους τεχνικούς της κανόνες είναι για μας ακόμα σχεδόν άγνωστη, αφού άλλωστε και αυτή η ορειβασία μόλις τα τελευταία έξη χρόνια άρχισε συστηματικά».

Για την ανάβαση του Κ. Νάτση γράφει : «... Σε μια ανάβαση του τμήματος Αθηνών, τον Σεπτέμβριον του 1930, όταν κατεβαίναμε από το Στεφάνι προς τη βάση 2.700 για ν' αρχίσουμε την ανάβαση του Μύτικα από το γνωστό πέρασμα, ο Κ. Νάτσης σταμάτησε στο χώρισμα των δύο κορυφών - αυχένα ως το πούμε - 50 μέτρα χαμηλότερα απ' την κορυφή Στεφάνι για ν' ανεβή στο Μύτικα. Η προσπάθεια γινόταν πρώτη φορά και πέτυχε χάρις στην τόλμη του. Απ' τον αυχένα ως την κορυφή, περνώντας απ' τα σημεία που δείχνει η φωτογραφία 1, έκανε 1/2 ώρα. Η κλίση υπολογίζεται 50^ο-60^ο. Η πλευρά κατεβαίνει απότομα προς τα Μεγάλα Καζάνια 500 - 600 μέτρα...».

Πιο κάτω, περιγράφοντας την άλλη ανάβαση (από τη δυτική χαράδρωση στη Στριβάδα) λέει : «Τον Αύγουστο του 1933, τέσσερα μέλη του τμήματος Αθηνών (Γ. Σούτσος, Α. Μαρίνος, Δ. Χανιώτης, Η. Νικόπουλος) κατέβηκαν για ν' ανεβούν προς τον αυχένα, το χώρισμα των κορυφών Μύτικα και Στεφάνι. Ως τη βάση (2.700μ.) όπου υψώνονται σχεδόν κάθετα οι κορφές, οδηγεί μια μικρή χαράδρωση και η αναρρίχηση δεν είναι δύσκολη. Σ' αυτό το σημείο έρχεται κανείς πολύ εύκολα σε 15 λεπτά απ' την Πόρτα, αν ακολουθήσει σύρριζα τη βάση του Στεφανιού. Η συνέχεια για πάνω και μάλιστα στα 30 πρώτα μέτρα, παρουσιάζει τις πιο μεγάλες δυσκολίες : η κλίση φτάνει τις 60^ο, τα πιασίματα είναι πολύ μικρά και ούτε σκοινί μπορεί να εξυπηρετήσει γιατί κανένας δεν είναι ασφαλισμένος. Πιο πάνω ξαναρχίζει η χαράδρωση και ως τον αυχένα η αναρρίχηση είναι ακίνδυνη».

Για την ίδια αυτή ανάβαση από τη δυτική χαράδρωση (που έγινε χωρίς σχοινί) δημοσίευσε άρθρο και ο εκ των μελών εκείνης της ομάδας πρωτοπόρος Α. Μαρίνος. Τίτλος του άρθρου : Στα Καζάνια του Ολύμπου με το Τμήμα Αθηνών του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου («Εκδρομικά», τ. 54, Νοέμ. 1933, σ. 294 -297). Από τη σελίδα 296 αντιγράφω τα εξής: «... Από του σημείου αυτού άρχεται πλέον το δυσκολώτερον μέρος της αναβάσεως αυτής, η πραγματική αναρρίχησής μας δια μέσου της μικράς, ούτως ειπείν, χαράδρας ήτις σχηματίζεται κατά την ένωσιν των βράχων των δύο κορυφών. Όλοι με θάρρος, με ενθουσιασμόν και χωρίς να βάλωμεν - όπως λέγομεν κοινώς - το κακό με το νου μας, κατωρθώσαμεν να ανέλθωμεν τους πρώτους βράχους, δηλαδή το μέρος το οποίον κατ' εμέ είναι το πλέον επικίνδυνον της αναβάσεως αυτής.

Με τον αυτόν πάντα ενθουσιασμόν αλλά και την απαιτουμένην προσοχήν εξηκολουθήσαμεν ανερχόμενοι, αναρριχόμενοι μάλλον, διαρκώς επί των βράχων, χωρίς όμως να παρεκλίνωμεν από την μικράν χαράδραν εντός και μόνον της οποίας ήτο δυνατόν να προχωρώμεν καθόσον ένθεν και ένθεν αυτής υψούνται εντελώς κάθετοι και απρόσιτοι οι βράχοι του Μύτικα και Στεφανιού....

Ευτυχώς δεν συνητήσαμεν κανέν ανυπέρβλητον εμπόδιον, με την θέλησιν να πραγματοποιήσωμεν τον αντικειμενικόν μας σκοπόν κατωρθώσαμεν να υπερπηδήσωμεν τα διάφορα δύσκολα σημεία που μας παρουσιάσθησαν κατά την ανάβασίν μας και ούτω μετά προσπάθειαν δύο περίπου ωρών, από του σημείου εννώ που ήρχισεν η πραγματική αναρρίχησις, εφθάσαμεν εις τον μικρόν αυχένα ο οποίος ευρίσκεται ολίγα μέτρα κάτωθι των δύο κορυφών Μύτικα - Στεφανιού ...».

Οι δύο αυτές αναβάσεις ή αναρριχήσεις της προϊστορίας μας, είναι πολύ ενδιαφέρουσες γιατί έγιναν δίχως ασφαλιστικά μέσα και μάλιστα σε εποχή που η αναρρίχηση δεν είχε ακόμη εμφανιστεί στην Ελλάδα. Όμως από

άποψη βαθμού δυσκολίας, δεν μπορούμε να πούμε πως είναι αξιοσημείωτες (η ανάβαση του Νάτση χαρακτηρίστηκε αργότερα δευτέρου βαθμού, ενώ η ανάβαση του κουλουάρ προς τη Στριβάδα πρώτου βαθμού). Σχετικά με τη δυσκολία των δύο αυτών διαδρομών, έχουν δημοσιευθεί τα εξής :

α. Για την ανάβαση του Κ. Νάτση ο Ι. Σαντοριναίος, ο ακούραστος κήρυκας της αναρρίχησης, γράφει σχετικά: «... Ο άξιος ορειβάτης Κώστας Νάτσης που εδώ κι' οχτώ χρόνια, όταν η ορειβασία στην Ελλάδα ήτανε στα σπάργανα, εχάραξε ένα δρόμο, όχι βέβαια μεγάλης δυσκολίας (κατά την εφετηινή του επανάληψη εχαρακτηρίστηκε οριστικά ως δευτέρου βαθμού) αλλ' εκείνο που είναι χαρακτηριστικώτατο : μόνος του και χωρίς ασφάλιση...» («Το Βουνό», τ. 57, Σεπτ. 1938, σ. 225).

Ακόμα, η τεχνική περιγραφή της ίδιας διαδρομής, που δημοσιεύθηκε και στο «Βουνό» τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 126, έχει ως εξής : «Δρόμος Κ. Νάτση. II Βαθμός ύψ. 0.30 : Από το διάσελο Στριβάδα ανεβαίνουμε αριστερά από εύκολους βράχους έως ότου βρούμε ένα πλατύ ζωνάρι που φεύγοντας από την ράχη διασχίζει την βόρεια πλαγιά σχεδόν έως την κορυφή όπου φθάνουμε από εύκολους βράχους».

β. Για την ανάβαση από τη δυτική χαράδρωση στο διάσελο Στριβάδα διαβάζουμε στο ίδιο το «Βουνό» τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 125 : «4. Δ. couloir Στριβάδας. Ο δρόμος Mussafia - Avanzo - Trevisini - Pirnetti, είναι μια παραλλαγή στο ξεκίνημα του δρόμου Σούτσου - Νικόπουλου - Χανιώτη - Μαρίνου (1 Αυγούστου 1933, βαθμ. I). Η παραλλαγή αυτή όμως ....» (από προσωπική μου πείρα, νομίζω πως ο δρόμος Σούτσου κλπ. πρέπει να χαρακτηριστεί II βαθμού και όχι I).

Πριν συνεχίσω την προϊστορία μας, θα πρέπει να σημειώσω εδώ πως το σκαρφάλωμα από τη δυτική χαράδρωση μέχρι τη Στριβάδα δεν γινόταν τότε το 1933, για πρώτη φορά. Πολλά χρόνια πριν από τους Σούτσο, Μαρίνο, Χανιώτη και Νικόπουλο, το είχε πρωτοκάνει ο Χρήστος Κάκαλος, ο οδηγός του Ολύμπου και πρώτος κατακτητής του Μύτικα. Για το γεγονός αυτό, εκτός από τις διηγήσεις του ίδιου του Κάκαλου σ' εμένα προσωπικά, υπάρχουν και τα παρακάτω δημοσιεύματα :

α. Στο άρθρο του Α. Μαρίνου με την περιγραφή της ίδιας διαδρομής στα «Εκδρομικά», τ. 54, Νοέμ. 1933, σ. 294 - 297, απόσπασμα του οποίου παρέθεσα παραπάνω, αναφέρονται τα εξής για την αναρρίχηση του Χρήστου Κάκαλου, στη σ. 296: «... Ο Κάκαλος, ο υπό του Συνδέσμου διωρισμένος επίσημος οδηγός του Ολύμπου, μας είχε παράσχει την πληροφορίαν ότι κάποτε κυνηγών έν αγριοκάτσικο κατώρθωσε να ανέβη από το μέρος εκείνο (σημείωση: δηλαδή από τη δυτική χαράδρωση της Στριβάδας).

Τούτο μας παρείχε βεβαίως την ελπίδα ότι και μεις θα κατορθώναμεν να ανέβωμεν, δεν μας απήλλασσεν όμως παντελώς του φόβου μας, διότι δεν είμεθα απολύτως βέβαιοι ούτε ότι ηκολουθούμεν τον αυτόν δρόμον προς τα άνω τον οποίον και ο Κάκαλος, ούτε ότι η ορειβατική μας - ας είπωμεν - ικανότης θα ηδύνατο εν δεδομένη δυσκόλω στιγμή να παραβληθῆ προς την του Κάκαλου...».

β. Στον ίδιο τόμο των «Εκδρομικών» του 1933, στο τεύχος Αυγ.-Σεπτ., αρ. 51-52, στη σελ. 212 διαβάζω : «Ομάς ορειβατών αποτελουμένη από τους κ.κ. Ηλ. Νικόπουλον, Γεώργ. Σούτσον, Χανιώτην και Μαρίνον κατώρθωσε ν' ανεύρει υπάρχουσαν διάβασιν και ν' ανέλθη εκ της δυτικής πλευράς των υψηλών

κορυφών του Ολύμπου προς τον σκληρόν αυχένα όστις χωρίζει και ενώνει τας κορυφάς Θρόνος Διός και Μύτικας. Η εκ δυσμών ανάβασις επί των κορυφών του Ολύμπου, παρ' όλον ότι φαίνεται δύσκολη, εν τούτοις είναι κατωρθωτή, κατά τας βεβαιώσεις των αναρριχηθέντων ορειβατών και πληροφορίας των ιδίων ότι ο Κάκαλος προ ετών, ενώ κυνηγούσε παρεσύρθη... εις ανάβασιν εκ του σημείου εκείνου, από τα ίχνη ενός αγριόγιδου το οποίον είχε τραυματίση...».

γ. Στο περιοδ. «Ο Αττικός», Μάιος - Ιούλ. 1976, σ. 5 - 6 σε σημείωμα του Κλεόβουλου Δενδρινού για τον θάνατο του Κάκαλου διαβάζω : «... Σε μία από τις πολλές περιπλανήσεις του - μας διηγόταν - πώς ένα κοπάδι από 3-4 αγριόγινδα, τον παρέσυρε να σκαρφαλώσει, για πρώτη φορά, μέχρι το σημείο που χωρίζεται ο Μύτικας από το Στεφάνι (Θρόνος Διός). Ετσι ο Κάκαλος είχε κάμει την πρώτη του δύσκολη αναρρίχηση στις απάτητες κορφές του Ολύμπου...».

δ. Στο «Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο» του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., τ. 104, Μάιος-Ιούν. 1976, σε σημείωμα του υποφαινόμενου για τον θάνατο του Κάκαλου, γράφω στη σελίδα 10 : «... Και για τους αναρριχητές, όμως ειδικότερα για τους αναρριχητές του Ολύμπου, υπήρξε ο πρωτοπόρος. Έχει σκαρφαλώσει (κυνηγώντας ένα αγριοκάτσικο) στο Δ. χώρισμα μεταξύ Στεφανιού και Μύτικα, μόνος, με δίχως μέσα ασφάλειας, μέχρι το διάσελο Στριβάδα. Αυτή είναι μια αναρριχητική διαδρομή που σήμερα κατατάσσεται, από άποψη δυσκολίας, στον τρίτο βαθμό αν πραγματοποιηθή από το αριστερό παρακλάδι της χαράδρωσης, αν όμως γίνει από το δεξί παρακλάδι, τότε ανήκει στο δεύτερο βαθμό...». Ύστερα από τα παραπάνω, ο Χρήστος Κάκαλος νομίζω πως θα πρέπει να θεωρηθεί ως ο πρώτος Έλληνας αναρριχητής στην προϊστορία της ελληνικής αναρρίχησης.

Σχόλια Ν. Νέζη

Στοιχεία αναρριχητικής τεχνικής είχαν χρησιμοποιηθεί και το 1924 από τον Δημήτρη Κυριακού (Κάρολος ή Κάρλος) στα πάνω βράχια της Μονής Καρέα (μακρύς τοίχος - χρήση σχοινού) και το 1926 από τον Σταύρο Πίσσαλα κ.ά. 11 άτομα, με σχοινί, καρφιά, ασφάλειες, στο Λυκαβηττό : ΒΑ πλευρά & Άγιος Ισίδωρος (περιοδ. «Βουνά», τ. 20, Μάρτ.-Ιούν. 1988, σ. 30, περιοδ. «Ταχυδρόμος», 12/1/1989, σ. 62-65 και βιβλίο «Αναρρίχηση δίπλα στο σπίτι σας» των Δ. Τιτόπουλου & Ρ. Bailey - 1991, σ. 19 & 40).

Χρήση σχοινού και κονταριών έγινε και στα πρώτα περάσματα του φαραγγιού της Γκούρας στην Πάρνηθα και συγκεκριμένα στο πρώτο πέραςμα (11-11-1928) που έγινε ανάποδα (ανάβαση) από μέλη του Σ.Ε. «Η Υπαίθριος Ζωή» (Δ. Παπαευστρατίου, Γ. Καρατζίνας, Ράπτης, Γ. Δαδιώτης, Κ. Κρίσπης), καθώς και στο δεύτερο πέραςμα (27-7-1930) που έγινε κανονικά (κατάβαση) από μέλη του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών, του Φ.Σ. «Ο Παν» και του Σ.Ε. «Η Υπαίθριος Ζωή» (περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 16, Σεπτ. 1930, σ. 4-5 με δύο φωτογραφίες).

Επίσης αναρριχητική τεχνική με χρήση σχοινού χρησιμοποιήθηκε την 21-6-1931 από 3 μέλη του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών στη διαδρομή Ταμίλι-Γκούρα-Άρμα-Μαρίστα στην Πάρνηθα (περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 25, Ιούν. 1931, σ. 187).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1934 - 1939

Το 1934 δημοσιεύεται από τον Νίκο Τσόρη πρώην πρόεδρο (1930) του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., ο οποίος είχε μνηθεί στο εξωτερικό, το πρώτο μάθημα της τεχνικής βράχου. Τίτλος του μαθήματος «**Η χρησιμοποίηση του σχοινοιού εις τας αναρριχήσεις**» («Το Βουνό», τ. 5, Μάϊος 1934, σ. 136-138) και τ. 6, Ιούν. 1934, σ. 179-181). Τα κείμενα συνοδεύονται από 13 επεξηγηματικά σκίτσα του Η. Κουμεντάκη.

Τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου (1934) έρχεται στη χώρα μας ο περίφημος Ιταλός αναρριχητής και δάσκαλος της αναρρίχησης Emilio Comici ο οποίος με σχοινοσύντροφο την Ελβετίδα Anna Escher (σύζυγο του Γερμανού προξένου στην Αλεξάνδρεια) πραγματοποιεί για πρώτη φορά στην Ελλάδα κανονική αναρρίχηση, δηλαδή αναρρίχηση με τεχνικούς κανόνες, σχοινοσυντροφιά, χρήση καρφιών κλπ., ξυπνώντας έτσι το ενδιαφέρον των Ελλήνων ορειβατών για την αναρρίχηση. Η σχοινοσυντροφιά Comici - Escher χαράζει στον Όλυμπο (και στην Ελλάδα), τρεις «πρώτες» αναρριχητικές διαδρομές διεθνούς επιπέδου, τις εξής :

1. 25/6/34, Βόρεια κόψη Στεφανιού, Πολύ Δύσκολη.
2. 26/6/34, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά Στεφανιού, Δύσκολη.
3. 28/6/34, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά Μύτικα, Πολύ Δύσκολη.

Οι περιγραφές των παραπάνω διαδρομών, που δημοσιεύθηκαν στις ευρωπαϊκές εφημερίδες και περιοδικά, δημοσιεύθηκαν και στο «Βουνό», τ. 14, Φεβρ. 1935, σ. 38-41, με τίτλο «**Αναρριχήσεις επί του Ολύμπου**» (Ιούνιος 1934). Όπως ήταν επόμενο οι περιγραφές αυτές διαβάστηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον από τους Έλληνες ορειβάτες.

Σε άλλο τεύχος («Το Βουνό», τ. 17, Μάϊος 1935, σ. 131-132) με τίτλο: Ο Όλυμπος, πεδίο αναρριχήσεων - ένα γράμμα του Emilio Comici, ο Ιταλός αναρριχητής απαντά στις διάφορες ερωτήσεις που του έκαναν με γράμμα τους οι Έλληνες ορειβάτες, σχετικά με διάφορα τεχνικά αναρριχητικά θέματα, με τα παρακάτω επεξηγηματικά λόγια : «... Πολύ ευχαρίστως θα σας πω, όλα όσα μπορώ να ξέρω σχετικά με την ταξινόμηση στον Όλυμπο. Όμως ξέρω πολύ λίγα γιατί έκανα μόνο τον κανονικό δρόμο του Στεφανιού και το κατέβασμα από το Μύτικα, από τον κανονικό διάδρομο. Την ανάβαση από την κορυφογραμμή της Σκάλας στο Μύτικα δεν την έκανα.

Για τα πρώτα δύο δρομολόγια θα τα έβαζα στον Ι βαθμό, δηλαδή τον «εύκολο» γιατί στις ταξινομήσεις μας, και στον πρώτο βαθμό είναι αναγκαίο κάθε τόσο να χρησιμοποιούνται και τα χέρια, δηλαδή πρέπει να είναι πάντοτε μία εύκολη αναρρίχηση και όχι ένας περίπατος σε μονοπάτια με καταβάσεις «απότομες», όπου προχωρεί κανείς μόνο με τα πόδια. Όπως για παράδειγμα του Προφήτη Ηλία ο κανονικός δρόμος δεν μπορεί να ταξινομηθεί ούτε στον Ι βαθμό.

Η βαθμού, δηλαδή, μέτρια δύσκολου ή σχετικά εύκολου μπορεί να υπολογισθή το μέρος της ΒΔ κορυφογραμμής για να φτάσης στην κορυφή του Στεφανιού, στο τέλος της αναρρίχησης μας στην ΒΔ κόψη. Εδώ ήδη θα ήτανε φρόνιμο το δέσιμο σε σχοινοσυντροφιά.

III βαθμού, δύσκολου, δεν θα είχα παραδείγματα.

IV βαθμού, πολύ δύσκολου, την ανατολική πλαγιά του Στεφανιού.

V βαθμού, υπερβολικά δύσκολου, την ΒΔ κόψη και πλαγιά. Πρέπει να βάλω την αναρρίχηση αυτή V βαθμού γιατί έχει μέσα δύο σημεία μεγάλης δυσκολίας, δηλαδή : χαράδρωση ύψους 15 περίπου μέτρων που ανοίγεται σε γλιστερό βράχο (1 καρφί) και καπνοδόχο ύψους 40 περίπου μέτρων (1 καρφί). Επίσης ο Μύτικας από τη ΒΔ πλαγιά είναι V βαθμού επειδή περιέχονται τέσσερα νομίζω τμήματα υπερβολικής δυσκολίας. Κανονικά, εγώ, υπολογίζω V βαθμού όταν καρφώνω ασφαλιστικά καρφιά. Στον IV βαθμό σπανιώτατα και σχεδόν ποτέ δεν βάζω καρφιά.....».

Ένα μήνα μετά τις αναρρήσεις της σχοινοσυντροφιάς Comici - Escher, μια Γιουγκοσλάβικη σχοινοσυντροφιά από τους Marijan, Liponsek και Leo Piran πραγματοποιεί στον Όλυμπο την «πρώτη» της Β-ΒΑ ορθοπλαγιάς του Σκολιού (22/7/34), Δύσκολη και την επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher στη Βόρεια κόψη του Στεφανιού (23/7/34). Οι περιγραφές τους δημοσιεύθηκαν στο «Βουνό» τ. 17, Μάϊος 1935, σ. 132-133.

Τον Ιούλιο του 1935 έρχεται στον Όλυμπο σχοινοσυντροφιά πάλι Γιουγκοσλάβων, των France Ancin και Vinco Modec, οι οποίοι κάνουν δύο απόπειρες για τη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Η πρώτη έγινε στις 27/7/35 και η δεύτερη στις 30/7/35. Μακροσκελής περιγραφή των δύο προσπαθειών δημοσιεύθηκε στο «Βουνό» τ. 38, Φεβρ. 1937, σ. 28-33.

Τον Ιούλιο του 1936 φθάνει στον Όλυμπο η σχοινοσυντροφιά των Γερμανών Hans Demleitner & Sepp Demleitner οι οποίοι στις 21-22/7/36, ένα χρόνο μετά την πρώτη απόπειρα των Γιουγκοσλάβων, πραγματοποιούν ύστερα από μία διανυκτέρευση, στα τοιχώματα, την αναρρίχηση της Δυτικής ορθοπλαγιάς του Στεφανιού, Εξαιρετικά Δύσκολη και κατεβαίνουν με ραπέλ από τη Βόρεια κόψη. Εκτενής περιγραφή της αναρρίχησης δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 38, Φεβρ. 1937, σ. 34-37.

Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου, πάλι στον Όλυμπο, η σχοινοσυντροφιά των Αυστριακών Robert Knappe & Willy Schwackhofer πραγματοποιεί μια νέα αναρρίχηση στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού (29/8/36), Μέτρια Δύσκολη, ενώ έχει αποτύχει την προηγούμενη μέρα στη ΒΔ ορθοπλαγιά του Μύτικα («Το Βουνό», τ. 48, Δεκ. 1937, σ. 283-285).

Οι αναρρήσεις στον Όλυμπο από ξένες σχοινοσυντροφίες συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια. Εν τω μεταξύ, από τις στήλες του «Βουνού» ο Ιάκωβος Σαντοριναίος είχε αρχίσει μια έντονη προπαγάνδα για την αναρρίχηση. Σε ένα άρθρο του με τίτλο «**Αναρρίχηση**» στο «Βουνό», τ. 15, Μάρτ. 1935, σ. 69-73 έγραφε :

«Το σημείωμα αυτό δεν έχει άλλο σκοπό από το να ξυπνήση στον τόπο μας κάποιο ενδιαφέρον για την αναρρίχηση που προόδευσε, τον τελευταίο καιρό, με μεγάλα βήματα στα ξένα αναρριχητικά κέντρα και να κατατοπίση το ορειβατικό μας κοινό μ' ένα τρόπο γενικό στα ζητήματα της αναρρίχησης, ώστε να μπορέση να παρακολουθήση την σειρά των δημοσιευμάτων που εγκαινιάζουμε σήμερα, με άνεση και χωρίς τα αναπόφευκτα χάσματα που θα δημιουργούσε η άγνοια μερικών βασικών στοιχείων και γνώσεων....

Έτσι στα δημοσιεύματά μας αυτά θα δώσουμε την ιστορία της αναρρίχησης,

θα περιγράψουμε τις μεθόδους και στοιχεία της τεχνικής της και θα εκθέσουμε τα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζει και που συζητούνται πάντοτε με μεγάλο ενδιαφέρον στα μεγάλα αναρριχητικά κέντρα. Για την ιστορία της, έχοντας υπ' όψει μας να κάνουμε άλλοτε μια πλατειά ανασκόπηση της αναρριχητικής δράσης, περιοριζόμαστε να σημειώσουμε παρακάτω μερικές ενδιαφέρουσες χρονολογίες και τα ονόματα των πρωτοπόρων και κορυφαίων της αναρρίχησης.

Για την τεχνική, που οπωσδήποτε δεν είναι δυνατό να διδαχθή με το βιβλίο, χωρίς μια πρακτική εφαρμογή και έως ότου παρουσιασθή ένα ενδιαφέρον αρκετό ώστε μετακαλώντας ένα ξένο προπονητή να ιδρύσουμε μια αναρριχητική σχολή, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μερικές στοιχειώδεις οδηγίες αργότερα και πάντως πριν το καλοκαίρι.... Τέλος για τα διάφορα ζητήματα και προβλήματα της αναρρίχησης θα κατατοπίσουμε όσο μπορούμε καλύτερα τους υποψήφιους αναρριχητές μας και θα αρχίσουμε με τη μετάφραση μιας αξιόλογης μελέτης του D. Rudatis που θα δημοσιευτή στο προσεχές τεύχος και που γι' αυτήν θα μιλήσουμε παρακάτω, αφού εισαγάγωμε τους αναγνώστες στο θέμα μας».

Ακολουθεί μια σύντομη ιστορία της παγκόσμιας αναρρίχησης και μερικές πολύ χρήσιμες υποδείξεις του συγγραφέα για την απόδοση στην ελληνική γλώσσα των διαφόρων όρων, προτείνοντας τις λέξεις ορθοπλαγιά, χαράδρωση και καπνοδόχος που έκτοτε καθιερώθηκαν.

Τον άλλο μήνα και τον μεθεπόμενο αναδημοσιεύθηκε σε μετάφραση από τα ιταλικά το τεχνικό άρθρο του κορυφαίου στα αναρριχητικά θέματα Ιταλού αναρριχητού Domepico Rudatis «**Η εκτίμηση των δυσκολιών**» («Το Βουνό», τ. 16, Απρ. 1935, σ. 109-115 και τ. 17, Μάϊος 1935, σ. 140-148). Το δημοσίευμα συνοδευόταν από πρόλογο του Ι. Σαντοριναίου που ήταν και ο μεταφραστής του άρθρου.

Οι αναρριχήσεις των ξένων αναρριχητών στα ελληνικά βουνά (1934-1936), και η γόνιμη προπαγάνδα του Ι. Σαντοριναίου δεν άργησαν να αποδώσουν τους καρπούς τους. Έτσι, στο «Βουνό», τ. 23, Νοέμ. 1935, σ. 409 διαβάζουμε στη στήλη του Τμήματος Αθηνών μεταξύ άλλων και τα εξής :

«**Αναρρίχηση.** Το Τμήμα οργάνωσε μια σειρά από εκπαιδευτικές ασκήσεις αναρρίχησης. Η πρώτη άσκηση έγινε την Κυριακή 20 Οκτωβρίου στην Πέτρα της Βαρυμπόμπης που αποτελεί ένα μικρό αλλά πολύ ενδιαφέρον πεδίο για εξάσκηση. Οι ασκήσεις θα εξακολουθήσουν τακτικά. Όσοι ενδιαφέρονται να εξασκηθούν είτε μόνο να παρακολουθήσουν να απευθύνονται στα Γραφεία».

Στο ίδιο τεύχος στη σ. 406 με τίτλο «**Αναρριχητικά**» ο Ι. Σαντοριναίος γράφει :

«Σ' ένα εισαγωγικό σημείωμά μας για την αναρρίχηση (τεύχος Μαρτίου 1935) είχαμε αναγγείλει πως θα παρουσιάζαμε μια σειρά από δημοσιεύματα σχετικά με την ιστορία της, την τεχνική της τα προβλήματά της. Ειδικά για την τεχνική, είχαμε υποσχεθή να δώσουμε μερικά στοιχεία πριν από το καλοκαίρι, πράγμα όμως που δεν μας επέτρεψε ο λίγος διαθέσιμος χώρος του «Βουνού», που από τον περασμένο Ιούλιο λιγόστεψε ακόμη περισσότερο, και το γεγονός ότι η αναρρίχηση δεν παρουσίασε ακόμη ανάμεσα στους ορειβάτες μας ένα ενδιαφέρον τόσο που να μας επιτρέπη να απασχολούμε συνεχώς τις σελίδες του γι' αυτήν. Έτσι, ύστερα από τη δημοσίευση της αρκετά μεγάλης μελέτης για την «εκτίμηση των δυσκολιών» του D. Rudatis θεωρήσαμε καλό να κάνουμε μια διακοπή.

Αφορμή για να ξαναρχίσουμε τα αναρριχητικά δημοσιεύματα μας δίνει η έκδοση τελευταία, του νεώτατου και τέλειου στο είδος του βιβλίου «Alpinismo» στη σειρά των εγχειριδίων του Club Alpino Italiano. Μ' αυτό το βιβλίο, οι συγγραφείς του Ιταλοί ακαδημαϊκοί της αναρρίχησης R. Chabod και G. Gervasutti, παρουσιάζουν συγκεντρωμένα με πολύ σύστημα, όλα τα στοιχεία της τεχνικής της αναρρίχησης. Η σύνταξη του «Βουνού» επέτυχε να εξασφαλίση την άδεια της μετάφρασης της νεώτατης αυτής έκδοσης, που επαινείται πολύ στους διεθνείς ορειβατικούς κύκλους και είμαστε ευτυχείς να παρουσιάσουμε ένα μέρος απ' αυτήν....».

Από το ίδιο τεύχος του «Βουνού» αρχίζει η δημοσίευση σε συνέχειες του παραπάνω βιβλίου μεταφρασμένου από τον Ι. Σαντοριναίο που περιέχει και πολλά επεξηγηματικά σκίτσα του R. Chabod που επιμελήθηκε ο Κ. Κολυβάς. Η δημοσίευση (51 σελ.) ολοκληρώθηκε σε 5 τεύχη του περιοδικού «Το Βουνό» :

1. τ. 23, Νοέμ. 1935, σ. 389-392, τίτλος : «Εξάρτυση».
2. τ. 24, Δεκ. 1935, σ. 428-436, τίτλος : «Εξάρτυση».
3. τ. 31, Ιούλ. 1936, σ. 152-161, τίτλος : «Τεχνική του βράχου».
4. τ. 32, Αύγ. 1936, σ. 175-186, τίτλος : «Τεχνική του βράχου».
5. τ. 36, Δεκ. 1936, σ. 275-290, τίτλος : «Τεχνική του βράχου».

Στο μεταξύ όμως, την ίδια εποχή (Αύγουστος 1936) πραγματοποιείται για πρώτη φορά από Έλληνες κανονική αναρρίχηση βράχου, δηλ. αναρρίχηση με σχοινοσυντροφιά, καρφιά κλπ. στις ορθοπλαγιές των Βαρδουσιών.

Η πρώτη αυτή ελληνική σχοινοσυντροφιά, που την αποτελούσαν οι Κώστας Νάτσης, Καίσαρ Αλεξόπουλος, Άννα Πετροχείλου και Γιάννης Πετρόχειλος πέτυχε στα Βαρδούσια, εκτός από μερικές μικρής δυσκολίας διαδρομές και τρεις «πρώτες» αναρριχήσεις μέτριας δυσκολίας στις κορυφές:

1. Πυραμίδα/Πλάκα (Ανατολική ορθοπλαγιά).
2. Βαρδούσι ή Ζηριλάκι (ΒΔ ορθοπλαγιά).
3. 2η (δυτική) Σούφλα (Δ-ΒΔ ορθοπλαγιά). Οι ίδιοι πραγματοποίησαν

ακόμα και μία ημιτελή διαδρομή (καταρρίχηση) από την κορυφή Γιδοβούνι για το πέρασμα του κτενιού από Βορρά προς Νότο. Τις περιγραφές των παραπάνω αναρριχήσεων, καθώς και φωτογραφίες και σκίτσα, δίνει ο Γιάννης Πετρόχειλος στο «Βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 232-241.

Εδώ πρέπει να αναφέρω ότι ένα μήνα πριν (Ιούλιος 1936) από την παραπάνω τετραμελή σχοινοσυντροφιά, δύο άλλοι Έλληνες, οι Αντώνης Μαρίνος και Νίκος Περράκης πραγματοποίησαν στα Βαρδούσια την ανάβαση - αναρρίχηση (χωρίς σχοινί) της Νότιας πλαγιάς της Κεντρικής Σούφλας. Περιγραφή αυτής της διαδρομής δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 259-260. Εξ' άλλου στο «Βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 242 διαβάζουμε τα παρακάτω :

«Αναρριχήσεις στα Ελληνικά βουνά. Το ενδιαφέρον των ξένων αναρριχητών για τον Όλυμπο, αφότου αναγνωρίσθηκε πως αποτελεί το βουνό μας αυτό ένα λαμπρό αναρριχητικό πεδίο, εξακολουθεί πάντοτε. Πέρισι το καλοκαίρι, δύο ικανοί Γιουγκοσλαύοι αναρριχηταί, οι κ.κ. Ancin και Modoc προσπάθησαν να κατακτήσουν την κορυφή του Στεφανιού από τη Δυτική ορθοπλαγιά χωρίς να το κατορθώσουν, αφού διέτρεξαν όμως ένα αρκετά μεγάλο και δύσκολο διάστημα. Φέτος δύο Γερμανοί, οι αδελφοί Demleitner τυχερότεροι αυτοί, συνεχίζοντας τον ίδιο δρόμο κατόρθωσαν να τον αποτελειώσουν έως την κορυφογραμμή.

Για τις αναρριχήσεις αυτές των Γιουγκοσλάβων και Γερμανών συναδέλφων θα δώσουμε λεπτομερείς τεχνικές περιγραφές σε προσεχές τεύχος.

Έτσι χαράζεται ένας ακόμη ενδιαφέρων αναρριχητικός δρόμος στο κεντρικό συγκρότημα του Ολύμπου, απρόσιτος όμως δυστυχώς για την ώρα όπως κι' οι προηγούμενοι, στους Έλληνες ορειβάτες.

Πάντως ένα σχετικό αναρριχητικό ενδιαφέρον έχει ήδη δημιουργηθή και στη χώρα μας, όπως όμως είναι φυσικό, τα αποτελέσματα σ' ένα τόσο σκληρό και επικίνδυνο σπορ όπως η αναρρίχηση δεν μπορεί να είναι ακόμη εξαιρετικά.

Ήδη από τις αναρριχητικές προσπάθειες των Ελλήνων ορειβατών είμαστε ευτυχείς που παρουσιάζουμε στο τεύχος αυτό τις τεχνικές περιγραφές πολλών αναρριχητικών διαδρομών που εξετέλεσε τετραμελής ομάς από τον κ. Κ. Νάτση, τον κ. Κ. Αλεξόπουλο, την κ. Α. Πετροχείλου και κ. Ι. Πετρόχειλο στα Βαρδούσια που περιγράφει ο τελευταίος σε μια αξιόλογη μελέτη του για τα βουνά μας αυτά, τα σχεδόν ανεξερεύνητα».

Μέσα στο 1936 και ένα άλλο Τμήμα του Ε.Ο.Σ., το Τμήμα του Βόλου οργάνωσε και αυτό αναρριχητική σχολή. Στο «Βουνό», τ. 39, Μάρτ. 1937, σ. 55 στον δημοσιευμένο απολογισμό του Κεντρικού Συμβουλίου (για το 1936) διαβάζουμε :

«... παράλληλη είναι και η τεχνική εξέλιξη των μελών. Στην αναρρίχηση έχουμε τις ενδιαφέρουσες αναρριχήσεις μιας ομάδος του Τμήματος Αθηνών στα Βαρδούσια, τα μαθήματα αναρρίχησης που οργάνωσαν τα Τμήματα Αθηνών και Βόλου και που έδωσαν μεγάλη ώθηση στο σχετικό ενδιαφέρον. Απόδειξη ότι τα Τμήματα αυτά προμηθεύτηκαν από το εξωτερικό σημαντική ποσότητα από αναρριχητικά σύνεργα».

Ειδικά για το Τμήμα του Βόλου είχε δημοσιευθεί στο «Βουνό», τ. 18, Ιούν. 1935, σ. 190 η παρακάτω προαγγελία :

«Τμήμα Βόλου.... Μάθημα αναρριχήσεως. Κυριακή 7 Ιουλίου. Συγκέντρωση εις πλατείαν Ελευθερίας την 5ην πρωινήν και άνοδος εις Ανεμούτσαν μέσω Άλλης Μεριάς (ώρ. 1.30). Εις Ανεμούτσαν θα γίνη το μάθημα υπό την επίβλεψιν του Ρόμπερ Κνάπε επί των προς τούτο καταλλήλων βράχων. Μετά το μάθημα κάθοδος εις Αγριάν (0.30), μπάνιο και επιστροφή εις Βόλον το βράδυ».

Το 1937 πέρασε δίχως καμιά αναρρίχηση στα ελληνικά βουνά από Έλληνες ή Ξένους.

Το 1938 γράφεται μια δεύτερη ελληνική επιτυχία στην αναρρίχηση βράχου. Έτσι, τον Αύγουστο του 1938, μιά πενταμελής ομάδα Ιταλών αναρριχητών που ανέβηκαν στον Όλυμπο ειδικά για αναρριχήσεις, περιέλαβε στη συντροφιά της και τον Κώστα Νάτση, του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., που πήρε μέρος μαζί τους στις αναρριχήσεις που πραγματοποίησαν. Ο Νάτσης συμμετείχε σαν δεύτερος στο σχοινί, στις τέσσερις από τις οκτώ διαδρομές μεγάλων βαθμών που πέτυχαν οι Ιταλοί τις εξής :

1. 5/8/38, Στεφάνι Βόρεια κόψη (επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934), Πολύ Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά Μ. Botteri - Κ. Νάτσης.

2. 7/8/38, Σκάλα ΒΔ ορθοπλαγιά (πρώτη διαδρομή), Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά Μ. Botteri - Κ. Νάτσης.

3. 11/8/38, Μύτικας Β-ΒΔ ορθοπλαγιά (επανάληψη της διαδρομής Comici

- Escher 1934), Πολύ Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά M. Botteri - K. Νάτσης,
4. 12/8/38, Στεφάνι Β-ΒΑ ορθοπλαγιά (επανάληψη της διαδρομής Comici
- Escher 1934), Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά M. Botteri - K. Νάτσης.
5. 5/8/38, Στεφάνι Βόρεια κόψη (επανάληψη της διαδρομής Comici -
Escher 1934), Πολύ Δύσκολη, Σχοινοσυντροφιά C. Avanzo - G. Mussafia.
6. 7/8/38, δυτική χαράδρωση διάσελου Στριβάδα (παραλλαγή), Μάλλον
Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά G. Mussafia - C. Avanzo - G. Trevisini - S. Pirnetti.
7. 11/8/38 Μύτικας Β-ΒΔ ορθοπλαγιά (νέα διαδρομή), Δύσκολη.
Σχοινοσυντροφιά: C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini.
8. 12/8/38, Στεφάνι Α-ΒΑ ορθοπλαγιά (νέα διαδρομή), Δύσκολη.
Σχοινοσυντροφιά C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini.

Για την επίσκεψη αυτή των Ιταλών αναρριχητών δημοσιεύθηκαν στο «Βουνό», τ. 57, Σεπτ. 1938, σ. 224-225, τα εξής :

«**Αναρριχήσεις στον Όλυμπο.** Αφ' ότου ο Όλυμπος, στα 1934 με τας αναρριχήσεις του περιφήμου Ιταλού οδηγού Comici αναγνωρίστηκε πως έχει πρώτης τάξεως αναρριχητικό ενδιαφέρον, μόνον περίσω οι πλαγιές του δεν είδαν κανένα αναρριχητή. Σαν αποζημίωση όμως για την περιουσία απραξία, ήρθαν φέτος πέντε νέοι Ιταλοί αναρριχηταί, μέλη του Club Alpino Italiano και του Gruppo Universitario Fascista της Τεργέστης, οι Mauro Botteri, Carletto Avanzo, Guido Mussafia, Giorgio Trevisini και Sergio Pirnetti, που επί μια εβδομάδα χάραζαν νέους δρόμους κι' επανέλαβαν πολλούς στις ορθοπλαγιές του Ολύμπου.

Η επίσκεψη αυτή μιας μεγάλης ομάδος δεν είχε μόνο τη σημασία μιας αναγνώρισης του Ολύμπου ως μεγάλου αναρριχητικού πεδίου, γιατί αυτή η αναγνώριση έχει ήδη γίνει διεθνής με τις τόσες αναρριχήσεις Ιταλών, Γιουγκοσλαύων και Γερμανών ορειβατών, αλλά κι' αυτό ακριβώς υπήρξε ένα μεγάλο ευτύχημα για τον Ε.Ο.Σ. και την ελληνική ορειβασία, έδωσε την ευκαιρία στον Έλληνα αναρριχητή Κώστα Νάτση, που συνώδευσε την ομάδα αυτή, να εκτελέση μαζί με τον καλύτερο αναρριχητή και αρχηγό της ομάδος Mauro Botteri ένα νέο δρόμο τετάρτου βαθμού και να επαναλάβη πολλούς παληούς, μεταξύ των οποίων, τους δρόμους Comici - Escher στη ΒΔ ορθοπλαγιά Μύτικα και στη ΒΔ κόψη και ορθοπλαγιά του Στεφανιού, αποδεικνύοντας έτσι πως έχει όλως εξαιρετικές αναρριχητικές ικανότητες και είναι σε θέση να φέρη εις πέρας πρώτης τάξεως αναρριχητικές επιχειρήσεις...

Με το να εκτελέση σαν δεύτερος του σχοινοῦ ένα ωραίο καινούργιο δρόμο, τετάρτου βαθμού και να επαναλάβη δρόμους πέμπτου βαθμού που εκτός από τη δυσκολία παρουσιάζουν εξαιρετικό κίνδυνο εξ' αιτίας των ευθραύστων βράχων του Ολύμπου, έκανε ένα πολύ μεγάλο βήμα στην αναρριχητική δράση του. Ήδη του μένει να ξανακάνη τους δρόμους αυτούς σαν πρώτος του σχοινοῦ και το σπουδαιότερο να χαράξη καινούργιους δρόμους δικούς του, πράγμα που είμαστε βέβαιοι πως θα πραγματοποιήση γλήγορα με τον ζήλο που τον διακρίνει κι όταν κοντά στην εξαιρετική του ικανότητα προσθέση την πείρα».

Όλες οι αναρριχήσεις της παραπάνω ιταλικής ομάδας, καθώς και άλλων στον Όλυμπο, περιγράφονται με αξιοθαύμαστη τάξη και ακρίβεια σε ένα ενδιαφέρον άρθρο του Ιάκωβου Σαντοριναίου στο «Βουνό», τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 123-134, με τίτλο «**Πρώτες αναβάσεις στον Όλυμπο στο 1938 και 1939**».

Στο άρθρο αυτό περιγράφεται και η νέα διαδρομή στην Α-ΒΑ ορθο-

πλαγιά του Στεφανιού στον Όλυμπο την 6/8/39, Μέτρια Δύσκολη ανώτερο όριο, των G. Schwab και N. Agliardi, μελών του D.A.V. και C.A.I. αντίστοιχα, αλλά και του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ.

Τον Αύγουστο του 1939, ένα χρόνο μετά την επίσκεψη των Ιταλών αναρριχητών, η σχοινοσυντροφιά Ιωάννης Πετρόχειλος - Άννα Πετροχείλου - Th. Gibbons, πραγματοποιεί την ανάβαση/αναρρίχηση της Δυτικής χαράδρωσης της κορυφής Κάτω Ψηλό στα Βαρδούσια. Περιγραφή της αναρρίχησης δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 70-71, Οκτ.-Νοέμ. 1939, σ. 238-240.

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές και εκδηλώσεις, έγιναν ακόμη από μέλη του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών μία εύκολη αναρρίχηση στο Άρμα την 11-11-1934, διαδρομή: πηγή Συκιά - Γκούρα - Σπηλιά («Το Βουνό», τ. 16, Απρ. 1935, σ. 107), καθώς και αναρριχητικές ασκήσεις (σχολή) στο Φλαμπούρι το Νοέμβριο του 1936 («Το Βουνό», τ. 36, Δεκέμβριος 1936, σ. 292).

Ο Κ. Νάτσος (2ος) και οι Ιταλοί αναρριχητές στον Όλυμπο (1938)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1940 - 1949

Στα χρόνια του Πολέμου έκανε έναρξη των μαθημάτων της η Ορειβατική Σχολή του Ε.Ο.Σ., που λειτούργησε υπό τη διεύθυνση του Ιάκωβου Σαντοριναίου το 1942, 1943 και 1946. Στη σχολή αυτή διδάχτηκε και η τεχνική του βράχου, θεωρητικά και πρακτικά, και για τη διδασκαλία χρησιμοποιήθηκαν τα δημοσιευμένα στο «Βουνό» (1935-36) κείμενα του ιταλικού εγχειριδίου.

Για ότι αφορά το ιστορικό της ίδρυσης της «Ομάδος Αναρριχητών» και τη δράση της γενικά, παραθέτω το ακόλουθο άρθρο, γραμμένο από την Ομάδα Αναρριχητών του Τμήματος Αθηνών, που δημοσιεύθηκε στην επετηρίδα «Το Βουνό - 1946», σ. 170-171 : **«Αναρριχητικά. Η ίδρυση της Ομάδας.** Την άνοιξη του 1943, μια ομάδα από μέλη του Ε.Ο.Σ. Αθηνών που παρακολούθησε το μάθημα και τις ασκήσεις «Τεχνική του βράχου» της Ορειβατικής Σχολής του Τμήματος Αθηνών, συνέχισε τις προπονήσεις της στην αναρρίχηση και μετά το τέλος της Σχολής, τόσο στα Τουρκοβούνια, όπου είχαν γίνει και οι πρακτικές ασκήσεις της Σχολής, όσο και στα γύρω βουνά της Αττικής.

Στις 5 Αυγούστου, ύστερα από αίτησή τους προς το Δ.Σ. του Τμήματος, τα μέλη αυτά ζήτησαν να τους επιτραπεί η ίδρυση «Ομάδος Αναρριχητών» μέσα στους κόλπους του Ε.Ο.Σ. Το Συμβούλιο έδωσε τη συγκατάθεσή του για την ίδρυση και επεξεργάστηκε και τον Κανονισμό που την διέπει.

Ο τίτλος της ομάδας είναι μάλλον προσωρινός γιατί οι σκοποί της είναι ευρύτεροι. Επιδιώκει όχι μόνο την οργάνωση αναρριχήσεων, αλλά γενικότερα δυσκόλων αναβάσεων σε βουνά, όχι μόνο το καλοκαίρι, αλλά και τον χειμώνα. Και δεν θεωρεί πως το πεδίο της δράσης της εξαντλείται με τα βουνά του τόπου μας. Ο αριθμός των μελών της ομάδας είναι περιορισμένος. Και το είδος του αθλήματος, που γίνεται επικίνδυνο στους μη γνώστες της τεχνικής, αλλά και οι ευθύνες που έχει κάθε μέλος, το επιβάλλουν.

Στις εκδηλώσεις όμως της Ομάδας μπορούν να λάβουν μέρος όλα τα μέλη του Ε.Ο.Σ. που έχουν τα αναγκαία προσόντα και ικανότητες. Έτσι αρκετά μέλη έλαβαν μέρος στις αναρριχητικές σχολές που οργάνωσε η Ομάδα, στις αναρριχήσεις που έγιναν στον Υμηττό (ΒΑ ορθοπλαγιά), στην Πάρνηθα (Άρμα - Φλαμπούρι), στα Βαρδούσια (Γιδοβούνι - Πλάκα - Κάτω Ψηλό), στο Ξεροβούνι της Εύβοιας και στις καταβάσεις της χαράδρας της Γκούρας.

Απ' αυτούς που συμμετέχουν στις εκδηλώσεις της Ομάδας, όταν αποκτήσουν και την πείρα του μεγάλου βουνού, εκλέγονται τα νέα μέλη της Ομάδας. Την διοίκηση της «Ομάδος Αναρριχητών» έχει τετραμελής επιτροπή, που την αποτελούν ο Εφορος του Τμήματος και άλλα τρία μέλη, που εκλέγουν τα μέλη στη γενική συνέλευσή τους. Μεταξύ των τεσσάρων εκλέγεται ο Έφορος, που έχει την ευθύνη για την εκτέλεση του προγράμματος που αποφασίζει η Ομάδα να γίνει, καθώς και για το υλικό της (σχοινιά, καρφιά, χαλκάδες κλπ.).

Ποιές είναι ακριβώς οι επιδιώξεις της Ομάδας φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα της επιστολής που στις 5 Αυγούστου 1943 έστειλαν οι κ.κ. Μιχ. Δέφνερ και Θ. Κουτσικόπουλος προς το Συμβούλιο του Τμήματος, ως εκπρόσωποι των μελών που ζήτησαν την ίδρυσή της.

«.....Δεν είμαστε οπαδοί της ακροβατικής αναρρίχησης, αλλά νομίζουμε ότι δεν μπορεί να ονομαζόμαστε ορειβάτες, αν δεν γνωρίζουμε τουλάχιστο εκείνα τα στοιχεία της αναρρίχησης που μας επιτρέπουν χωρίς κίνδυνο να κατακτήσουμε τις δύσκολες κορφές των βουνών, τις πλαγιές και τις χαράδρες τους. Νομίζουμε πως ορειβασία δεν είναι η απλή πεζοπορία στο βουνό, αλλ' η κατάκτηση των κορυφών του βουνού και από μέρη που χρειάζονται να υπερνικηθούν ορισμένες τεχνικές δυσκολίες.....».

Ακολουθούν (σ. 171-174) οι τεχνικές περιγραφές των αναρριχητικών διαδρομών που έγιναν από μέλη της Ομάδας Αναρριχητών, στη σχολή των Τουρκοβουνίων καθώς και στον Υμηττό. Στη συνέχεια του άρθρου διαβάζουμε στη σελίδα 174 :

«**Πάρνηθα : Άρμα - Φλαμπούρι.** Δύο είναι κυρίως τα ενδιαφέροντα αναρριχητικά πεδία στην Πάρνηθα. Το Άρμα (ύψ. 867μ.) και το Φλαμπούρι (τρεις κορφές με υψόμετ. 1.080μ., 864μ. και 800μ.). Η Πέτρα της Βαρυμπόπης μόνο ως πεδίο ασκήσεων μπορεί να θεωρηθή. Εκεί και παλαιότερα έγιναν διάφορες ασκήσεις.

Το Άρμα παρουσιάζει διάφορες εύκολες αναρριχητικές διαδρομές με δυσκολίες 1ου και το πολύ 2ου εύκολου βαθμού, καθώς και πολλές πολύ δύσκολες μέχρι και του 3ου βαθμού. Η μόνη μέσης δυσκολίας και αυτή μέχρι 3ου εύκολου το πολύ βαθμού, είναι η ανάβαση από την πηγή Συκιά στη Σηλιά Σαρρή και από κει στο διάσελο μεταξύ μεγάλου και μικρού Άρματος και κορυφής. Περιγραφές των αναρριχήσεων που έχουν γίνει, δημοσιεύτηκαν στο «Βουνό» 1945-46 (σ. 40-42). Οι πολύ δύσκολες διαδρομές δεν έχουν γίνει ακόμα. Ορμητήριο για τις αναρριχήσεις είναι η Μονή Κλειστών.

Το Φλαμπούρι, αντίθετα, παρουσιάζει πολλές ενδιαφέρουσες αναρριχητικές διαδρομές 3ου και 4ου βαθμού και γι' αυτό και τώρα, αλλά και παλαιότερα, προκάλεσε το ενδιαφέρον των καλών αναρριχητών. Και εδώ υπάρχουν πολλές εύκολες, καθώς και αρκετές δύσκολες διαδρομές, αλλά οι χαρακτηριστικότερες είναι κυρίως δύο, που τις περιγράφουμε εκτενέστερα παρακάτω. Ορμητήριο είναι το φιλόξενο κτήμα του Παράσχη, που έχει και πηγάδι με νερό.....».

Ακολουθούν (σ. 175-178) οι περιγραφές των διαδρομών στα Βαρδούσια, στο Ξεροβούνι (28-10-1946) και στο Φλαμπούρι, οι οποίες είναι οι εξής :

1. 26/5/46, Πρώτη στο Βόρειο (Πάνω) Φλαμπούρι, Δύσκολη.
Σχοινοσυντροφιά : G. Schwab - K. Αλεξόπουλος.
2. 13/10/46, Πρώτη στο Νότιο (Κάτω) Φλαμπούρι, Μέτρια Δύσκολη.
Σ. Πίσσαλας - Α. Βούξινος - Π. Βιδάλης - Α. Πετροχείλου.

Επίσης στην επετηρίδα «Το Βουνό - 1946», σ. 147-162, στη μονογραφία «**Βαρδούσια**» ο Γιάννης Πετρόχειλος δίνει διάφορες χρήσιμες αναρριχητικές πληροφορίες για το βουνό αυτό, όπως: «Το Κάτω Ψηλό κατεκτήθη το 1939 από τους Ιω. Πετρόχειλο, Gibon's και την Άννα Πετροχείλου. Εκτός από αυτή το ζεύγος Πετροχείλου το 1946 πραγματοποίησε και νέα ανάβαση στο Κάτω Ψηλό κατά την οποία ευρήκε άλλα 2 νέα περάσματα μέσα από τη Δ χαράδρα, που φθάνει στον ψηλότερο λαιμό της κορυφογραμμής του».

Επίσης, στις σ. 93-95 της επετηρίδας αυτής, δημοσιεύεται άρθρο του Θάνου Κουτσικόπουλου με τίτλο «**Το σχοινί στην ορειβασία**».

Τα πρώτα μέλη της Ομάδος Αναρριχητών, που ιδρύθηκε το 1943 ήταν: Καίσαρ Αλεξόπουλος, Κλεόβουλος Δενδρινός, Μιχάλης Δέφνερ, Δημήτρης Κυριακού (Κάρλος), Θάνος Κουτσικόπουλος, Αντώνης Μαρίνος, Πέτρος Μπρούσαλης, Κώστας Νάτσης, Σταύρος Πίσσαλας και Ιάκωβος Σαντοριναίος.